

5. ДАРО. Ф.Р–2, оп.4, спр.91, 32 арк.
6. ДАРО. Ф.Р–2, оп.4, спр.114, 26 арк.
7. ДАРО. Ф.Р–2, оп.3, спр.28, 273 арк.
8. ДАРО. Ф.Р–2, оп.4, спр.397, 140 арк.
9. ДАРО. Ф.Р–2, оп.4, спр.544, 127 арк.
10. ДАРО. Ф.Р–502, оп.12, спр.59, 142 арк.
11. Прищепя О.П. Вища педагогічна освіта на Рівненщині: віхи історії (1944-60-і рр.) / О. Прищепя // Наукові записки. Серія „Історичні науки”. – Рівне, 2009. – Вип.14. – С.143-155.

Т.А. СОРОЧИНСКАЯ. ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЗАВЕДЕНИЯХ РОВЕНЩИНЫ (1939-1964 гг.)

Резюме. В статье раскрыты особенности подготовки будущих учителей начальных классов и содержание учебно-воспитательной работы педагогических заведений Ровенской области в контексте реформирования педагогического образования в течение 1939-1964 годов.

Ключевые слова: реформирование педагогического образования, профессиональная подготовка, учительские кадры, педагогические учреждения.

T.A. SOROCHYNSKAYA. PROFESSIONAL TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF RIVNE (1939-1964 гг.)

The summary. In the article the basic preconditions and content of training future teachers of primary school educational establishments of Rivne region in the context of the reform of vocational education during the 1939-1964 years.

Key words: reforming teacher education, training, teacher footage educational institutions.

Одержано редакцією 03.04.2015 р.

УДК: 37. 015. 311: 061 – 057. 875

В.Б. ТЮСКА

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ
У ПРОФЕСІЙНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КЛУБАХ**

Резюме. У статті висвітлено проблему розвитку творчого потенціалу студентів у процесі клубної діяльності. Розкрито потребу студентів до професійного творчого самовдосконалення. Запропоновано діяльність у клубах професійного та інтелектуально-творчого профілю, як один із засобів, що сприяє становленню майбутнього фахівця.

Ключові слова: потреби студентів, творчий потенціал, клуб, позааудиторна робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Розглядаючи проблему ми зосереджували увагу насамперед на розвитку потреби студентів до професійної творчої самореалізації. Потреба (у психології) – стан індивіда, утворений необхідністю, який він відчуває в об'єктах, потрібних для його існування і розвитку, що виступає джерелом його активності. Розглядати будь-яку сферу діяльності в ізоляції одна від одної неможливо. Наприклад, духовне прагнення писати вірші, музику можуть стати другорядними, якщо людина голодна, відчуває страх, перебуває в стані незахищеності (не реалізується фізична потреба, пов'язана із збереженням життя), то, звичайно, ці потреби відійдуть на задній план. Або звернемося до іншого прикладу: якщо емоційний стан людини перебуває у стані хвилювань, потрясінь, що пов'язані з іншими переживаннями, (це певний час є її провідною потребою), то знижується рівень її мислительної діяльності, на задній план відходять і фізіологічні потреби. Одним словом, передбачаючи у студентів процес розвитку творчого потенціалу у сфері педагогічної діяльності, не слід випускати з поля зору природні потреби студентської молоді (креативні) і ті, які виникають стихійно чи спеціально прогнозовані в процесі їх педагогічного становлення (соціально-педагогічні). У синтезі вони складають *мотиваційну сферу*. Потреби поділяються на фізіологічні, соціальні, духовні. Вони зумовлені процесом виховання в широкому розумінні, тобто прилученням до світу людської культури, що представлена як предметно (матеріальні потреби), так і функціональні (духовні). Оскільки наше дослідження спрямоване на розвиток творчого потенціалу майбутнього педагога – організатора дозвілля, то ми акцентуємо увагу на духовних потребах. Вони є джерелом творчої активності особистості – ґрунтуються на інстинкті до самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми розвитку творчого потенціалу студентів у процесі позааудиторної роботи, зокрема в клубній діяльності, були і залишаються об'єктом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Досліджували особливості педагогічної творчості та інновацій (Л. Кекух, О. Волошенко, Л. Буркова, Н. Федорова, З. Гіптерс), проблеми пов'язані із професійним самовихованням, самореалізацією особистості (І. Бех, О. Дубасенюк, О. Киричук, Н. Ничкало, О. Пехота, В. Орлов), педагогіку дозвілля студентів (А. Воловик, Л. Кондрашова, Т. Сущенко).

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження є розкриття можливостей професійно-інтелектуального клубу, як одного із засобів, що сприяє розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців.

Виклад основних матеріалів дослідження. Перш ніж реалізувати себе, людина має пізнати свої потенційні можливості, в нашому дослідженні – *власний творчий потенціал*. Людина – істота мисляча, а не лише така, яка відчуває і переживає потреби. Крім того, що вона бажає чогось, людина ще й усвідомлює своє бажання, виражає його словесно і, більше того, виробляє *ідею*, що лежить в основі значення цього слова. Ідея потреби, якщо людина засвоїла її зміст, дозволяє зрозуміти їй саму себе, спрямованість як суто життєву, так і професійну, підсилює установку бачити в будь-якій ситуації більше образів, що відповідають цій потребі. Ідея – це найважливіший компонент у низці педагогічної діяльності, що розвиває її до рівня творчої, оскільки на ідеї ґрунтується будь-який інноваційний процес. Розуміння цього має велике значення для процесу творчого самовдосконалення, розвитку спроможності контролювати свої потреби. Ідея існує насамперед у свідомості людини (когнітивна галузь), до ідеї можна певним чином ставитися (емоційний відгук – афективна складова), і, у відповідності з цим, спрямовувати та розвивати її у певне русло чи гальмувати цей процес – регулятивна сфера діяльності особистості (управлінський аспект). Сила бажання – складова потреби – залежить від сили нашої *уяви* (аспект інтелектуальної сфери), і забезпечується творчим мисленням, що характеризується *оригінальністю* (студент шукає власне розв'язання проблеми), *гнучкістю* (прагне змінити свою попередню думку, по-новому підійти до розв'язання наболілих питань), *глибиною* (намагається проявляти новизну). Творча уява спрямована на створення оригінальної об'єктивності (нове щодо наявного у світі; створення абсолютно нового продукту, досі невідомого) і суб'єктивного (нове щодо особистості; особистість повторює шлях до відкриття, яким хтось уже пройшов). Найпоширенішими прийомами творчої уяви є аглютинація, акцентування, гіперболізація, аналогія, порівняння, схематизація [1, 257].

Ми враховували також такий важливий компонент процесу формування потреби до творчої самореалізації як *прогностична спрямованість*, що в психології прийнято називати *випереджувальним відображенням*. Тобто, передбачаючи сформувані потреби, ми акцентували увагу на тому, що вони усвідомлюються у вигляді конкретних спонукань-мотивів до певних видів педагогічної діяльності, у яких потреби задовольняються. Наші погляди ґрунтуються на тій основі, що мотиви утворюють *мотиваційний синдром потреби*, тобто деякий стійкий *синтез* мотивів, які черпають свою енергію із задоволення певної потреби [2].

Розглянуті позиції дають нам можливість передбачити технологію та методику розв'язання проблеми розвитку у студентів потреби до творчої самореалізації у контексті діяльності студентського клубу, їх творчого потенціалу: самопізнання – провідний компонент, на основі якого студент вчиться бачити за своїми захопленнями, мотивами, ті *фундаментальні потреби*, які мотивують *активність наших дій*, у нашому дослідженні – *творчу активність* (вони є каркасними основами стилю нашого життя). Оволодіння фундаментальними потребами підвищує спроможність студента, його особистісного Я контролювати будь-яку потребу, самоаналізувати її, саморозвивати і творчо самореалізувати; використання проєктивних методик, спрямованих насамперед як забезпечення функцій – проєктування людиною самої себе “проєктивний функціоналізм”. Поняття проєктування особистості ввів у практику педагог-класик А.С. Макаренко. Звертаючись до педагогів, він зазначив, що у вихованні вони повинні вміти проєктувати особистість дитини, а цього можна досягти лише на основі глибокого вивчення її індивідуальних особливостей і якостей, встановлення рівня розвитку. Наприклад, проєктивні методики нині використовуються як синтез поглядів А.С. Макаренка [3, 75-76]: методика паралельної дії – *опора* на інтерес студента; *інтегрування*, як важливий засіб синтезу провідних ідей в процесі оновлення (творчий підхід) форм та методів педагогічного процесу тощо; методики перспективних ліній сучасних дослідників О.М. Коберника – організація виховного процесу на засадах проєктивної педагогіки; педагогічне програмування Ф. Баррона – особистість як функція проєктування людини самої себе тощо. У такому ж контексті здійснюється інтегрування принципів, засобів, досвідів тощо, що характеризують діяльність студентського клубу в різні періоди його розвитку.

Педагогічний процес з метою формування у студентів спроможності до творчої самореалізації ми моделювали так: створення умов для появи об'єктивної необхідності, яка усвідомлюється як відповідна потреба, бажання; організація ситуації, яка викликає появу у свідомості образів, що відповідають цій потребі; передбачення умов, у яких можливий процес творчої самореалізації студента – *потенційну ситуацію*.

Ці компоненти мотивують мету інтелектуально-професійних клубів: організація умов для творчої самореалізації здібностей студентів, як необхідної умови творчого використання знань, умінь, навичок, досвіду, розв'язання професійних завдань у різноманітних ситуаціях; розвиток творчого світобачення, розширення інформаційного простору за допомогою інтерпретації, підвищення педагогічної компетентності, інтелектуально-творчого потенціалу особистості тощо. Отже, будуючи цей аспект експериментальної роботи, ми виходили з того, що творча самореалізація студента – майбутнього педагога – організатора дозвілля – повинна ґрунтуватися на основі самопізнання своїх творчих потенційних можливостей, їх самооцінки і самовдосконалення як одного із провідних аспектів цього процесу. Тому технологію організації студентських клубів у цій сфері діяльності ми передбачаємо в такій ієрархії: клуби пізнавального характеру, що спрямовані на пізнання власних творчих можливостей (девіз: “Пізнай самого себе і ти пізнаєш Світ” – Сократ), клуби розвивально-творчого характеру та професійні. Майбутні педагоги – організатори дозвілля у цих клубах удосконалюють професійні знання, розвивають нестандартний підхід до освітньо-виховного процесу, або інноваційний (введення новацій у педагогічну систему).

У процесі цих досліджень, ми ще більше переконувалися у тому, що провідними потребами студентської молоді є *самовираження в процесі діяльності за інтересом, самовдосконалення своїх потенційних*

можливостей та творча самореалізація в контексті якої – і педагогічна творчість. Інтерес, гумор, спілкування, гра, потреба до творчої самореалізації – каркасні основи, що сприяють створенню студентських об'єднань, у тому числі клубів.

На цій основі у студента формується вміння проектувати свої життєві цілі, управляти сенсом життя, самооцінкою, рівнем своїх вольових зусиль (*проективні методи*), випереджуючи в такий спосіб розвиток власних потенційних можливостей і спрямовуючи їх у певне русло – *випереджувальне відображення*.

Оскільки провідним у цьому аспекті дослідження є педагогічна спрямованість як складова інтелектуальної сфери діяльності майбутнього фахівця, ми акцентуємо увагу на діяльності студентських клубів професійного та інтелектуально-творчого профілю (див. рис. 1).

Рис. 1. Розвиток пізнавальної творчості у майбутнього фахівця в умовах студклубу

Діяльність студентів ми передбачали у певній системі. Наприклад, студенти I-II курсів проходили *адаптаційний період* в психологічному об'єднанні (перший параметр – самопізнання). Студенти II-III курсів на теоретичному рівні пізнавали педагогічний досвід у інтелектуально-творчому об'єднанні (другий параметр клубної діяльності – самовдосконалення). Третій параметр (самореалізація) – технологічний: студенти IV-V курсів розробляли певні методики, розробки уроків з урахуванням інноваційних підходів, реалізуючи себе у педагогічній творчій діяльності в професійно-науковому об'єднанні. Нетрадиційною формою в системі клубної діяльності виявилось студентське психологічне об'єднання клубного характеру "Пізнай себе", метою якого стало підвищення професійної культури майбутнього педагога та формування готовності до педагогічної діяльності: за вдосконалення власної техніки соціально-психологічного консультування, оволодіння навичками проведення психологічного тренінгу, засвоєння методів розробки та проектування соціально-психологічних технологій, психологічний аналіз та вирішення ситуацій і конфліктів в навчально-виховному процесі. Діяльність клубу різноманітна: це і систематичні навчання з метою розвитку навичок професійної поведінки, комунікативні ігри, психологічний лекторій, семінари, тренінги, КВК, "Брейн-ринги" тощо. Все це сприяло тому, що викладачі і студенти сприймають одне в одному перш за все особистість, виступають в ролі об'єкта і суб'єкта свого власного розвитку, проявляють ціннісне ставлення до неї, створюють умови для самоактуалізації та творчого саморозвитку, спонукаючи студента в людях розрізняти творчість і не творчість і вірно оцінювати їх психологічний стан та поведінку, обирати такий засіб спілкування, який би у злагоді з вимогами моралі задовольняв потреби тих, з ким спілкуєшся. І це не дивно, бо девізом об'єднання є робота "*Школи трьох С*" (самопізнання, самовиховання, самоосвіта).

Позааудиторна діяльність студентів – одна із базисних складових системи самоформування майбутнього педагога – організатора дозвілля: його самопізнання, самоствердження, самореалізації. Вона включає в себе діяльність комп'ютерно-діагностичних центрів, створення телефонів (кімнат "Довіра" – психокорекція особистісних якостей за допомогою психологів, педагогів, лікарів); зустрічі з провідними психологами, педагогами, фізіологами, психотерапевтами, екстрасенсами, взаємоосвіта педагогів і студентів на базі щоденника самовдосконалення.

У дослідницькій роботі ми практикували чергування постійних і тимчасових завдань, групових – з факультетськими й загальноінститутськими, індивідуальних – з колективними. Будувались вони за принципом зростання труднощів, оскільки виховне значення справ, що їх виконували студенти, перебувало у прямій залежності від вибору завдань з урахуванням інтересів, нахилів вихованців, рівнів їхнього досвіду організаторської роботи. Диференційований підхід у процесі розподілу завдань є найоптимальнішим у формуванні організаторських умінь і навичок майбутніх педагогів. Позитивні результати мали місце тоді, коли на це спеціально була спрямована кожна форма організації діяльності студентського клубу, – позааудиторна форма роботи передбачала чітко визначену мету, пов'язану із професійним вихованням студентів. Ми

зосереджували увагу на проблемному підході до організації різних форм позааудиторної роботи: створювали такі умови, в яких студенти обмінювалися досвідом, дискутували, доводили істинність своїх суджень. У процесі цих суперечок ми передбачали сформувати педагогічні переконання, навички системного аналізу педагогічних фактів, різноманітних педагогічних ситуацій у їх взаємозв'язку та взаємозалежності.

Важливою умовою розвитку творчого потенціалу студентів в умовах студентського клубу є спілкування як специфічна форма творчості. У процесі спілкування відбувається взаємний обмін результатами діяльності: інформацією, соціально-психологічними почуттями, тощо. Людина пізнає себе, вдивляючись, як у дзеркало, в іншу людину. В процесі спілкування люди виступають водночас і як об'єкти, і як суб'єкти не тільки пізнання, а й самовиховання.

Складовою діяльності клубу є програма *психолого-педагогічного навчання*, яка передбачає послідовність певних науково-теоретичних тем, практичних та тренінгових занять, у ході яких відбувається творення образів, що виникають на рівні підсвідомості. Наша мета – “навчити” свідомість студента контролювати мозок, тобто автоматично викликати певні образи (думки) і певну поведінку.

На засіданні клубу студенти засвоюють вправи з тренінгу комунікативних умінь і психотренінгові вправи по релаксації та саморозвитку для оволодіння більш ефективною методикою проведення занять та пізнання власного “Я” [4].

Мета тренінгових вправ – показати майбутнім педагогам – організаторам дозвілля можливі помилки у спілкуванні, психологічну неефективність у вирішенні окремих педагогічних та психологічних ситуацій. Головним завданням тренінгових занять є: вироблення позитивного мислення, глибинне програмування для досягнення мети і успіху в професійній діяльності, психічне програмування розумового і чуттєвого образів вчителя. Складовими тренінгу є описова, оцінювальна “Я – концепції”, діяльність щодо природного оточення – суспільства і самого себе.

I складова – описова. Переконання, яке може бути як обґрунтованим, так і необґрунтованим (когнітивна складова установка. Образ Я – уявлення індивіда про самого себе). Такого роду самоопис – це спосіб охарактеризувати неповторність кожної особистості через поєднання її окремих рис.

II складова – емоційне ставлення до цього переконання (емоційно-оцінювальна складова). Самооцінка – ефективна оцінка цього уявлення, яка може володіти різною інтенсивністю, оскільки конкретні якості образу Я можуть викликати більш чи менш сильні емоції, пов'язані з їх прийняттям чи засудженням.

III складова – поведінкова, тобто потенційна поведінкова реакція, ті ж конкретні дії, які можуть бути викликані образом Я і самооцінкою.

Виходячи з головних завдань дослідження та в результаті діагностично-тренінгових занять, були вироблені такі ключові фрази: “Позитивне мислення дає мені бажані результати”; “Я хочу бути творчим педагогом”; “У мене завжди буде добре фізичне і психічне здоров'я”; “Я радію кожному дню, коли виконую те, що сплановано добре і дуже добре”; “Мое ставлення до роботи стає позитивним, я приймаю зміни, що відбуваються та можу їх передбачити”; “Я стаю більш чутливим, терпимим і хочу зрозуміти тих, з ким спілкуюсь”.

Ключові фрази використовувалися нами для творення позитивного Я-образу творчого педагога. Тренінгові вправи наблизили педагогічне спілкування до терапевтичного, сприяли особистісному зростанню студентів, гармонізували систему їх внутрішньоособистісних стосунків.

Регулярні заняття теоретичного і практичного плану допомагають студентам правильно орієнтуватися у власних психічних станах, адекватно їх оцінювати, ефективно управляти своїми емоціями для збереження і зміцнення власного психічного здоров'я і в результаті цього удосконалювати професійну діяльність при менших витратах нервово-психічної енергії. Під час нашого експериментального спостереження ми дійшли висновку, що образ сприймання іншої людини у різних людей різний і залежить від відповідного рівня домагань, самооцінки, змістовної спрямованості, життєвого досвіду та значущих якостей особистості. Ми поділяємо думку О.О. Бодальова, який вважає, що процес формування образу індивіда взаємозалежний від рівня сформованості його як суб'єкта пізнання та спілкування.

У процесі різноманітної діяльності клубу (КВК, конкурс “Майстер спілкування”, “Психолого-педагогічний ярмарок”, “Брейн-ринг” та ін.) учасники вчать мистецтву бачити себе крізь “екран чужої душі”, мистецтву “відавати, щоб придбати”, виховують в собі толерантність, зіграність, незалежність, ініціативність, формують себе як майбутнього спеціаліста, оволодівають методикою “омолодження” взаємин учителів і учнів: встановлення психологічної “зони доброзичливості”; зацікавленості одних одними; діалогове спілкування; емоційна єдність та співробітництво; створення ситуації успіху; бачення позитивних якостей партнерів; демократизації взаємин. Члени клубу переконалися, що гуманістичне ставлення як головний психологічний зміст педагогіки співробітництва полягає в тому, що стосунки між викладачем та студентом повинні ґрунтуватися на повазі і підтримці, зацікавленості у його особистості.

Враховуючи той факт, що однією із проблем виховного процесу є суперечність між природною активністю студентів, їхнім бажанням і прагненням знайти своє місце в колективній діяльності і відсутністю готовності, досвіду, зовнішніх умов для задоволення цих потреб, ми включили в дослідну роботу вечори на педагогічні теми. Ця форма роботи дає можливість організувати вільний час студентів, надати їхньому відпочинку професійно-педагогічного напрямку. У процесі підготовки і проведення вечорів на педагогічні теми студентів прилучають до широкого кола соціальних стосунків, вони одержують різноманітну інформацію,

накопичують досвід педагогічного спілкування. Правильно організовані вечори, з урахуванням сучасних вимог, дають можливість забезпечити перехід мотиваційно-ціннісного ставлення до педагогічної діяльності у внутрішню позицію.

Вечори на педагогічні теми – це комплексна, збірна форма позааудиторної роботи, що поєднує в собі пропаганду політичних, педагогічних, психологічних знань і передового педагогічного досвіду з організацією відпочинку студентів. Наприклад, на вечорі зустрічі з майстрами педагогічної праці студенти знайомляться з досвідом творчо працюючих педагогів, з секретами педагогічної майстерності. Програма вечора на тему “У нас в гостях педагогічний етикет” допомагає відобразити моральні норми через вимоги професійної етики майбутніх педагогів. Програма вечора “Педагоги жартують” допомагає студентам побачити у гуморі один із засобів педагогічного впливу.

Вечір-конкурс педагогічної майстерності на тему “Надія школи – творчий педагог” – звітна форма діяльності клубу. Це “продуктивно-перетворююча діяльність майбутніх педагогів з метою створення якісно нових систем навчання і виховання на основі власних, принципово нових ідей, підходів, і технологій” [5, с. 40]. На вечорах-конкурсах студенти проявляють оригінальність складу розуму, мають змогу проявити свій творчий потенціал, інноваційний підхід, приймати власні нетрадиційні рішення.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Розв’язання цих завдань ми вбачаємо в діяльності професійно-інтелектуальних клубів. Основу роботи клубу становить вивчення, популяризація інноваційних технологій у навчально-виховному процесі, педагогічна творчість та становлення творчої особистості студента як майбутнього педагога – організатора дозвілля. Колектив студентського клубу намагається глибоко науково осмислити свою педагогічну діяльність, знайти шляхи розвитку педагогічної творчості. Тут добре розуміють, що творчість пов’язана з майстерністю, тому вся робота клубу передбачає підвищення її рівня.

Клубна діяльність виводить на співпрацю, на суб’єкт-суб’єктні засоби взаємодії викладача і студента. Наше спостереження доводить, що формуванню інтелектуально-творчих здібностей майбутнього педагога сприяє клубна діяльність як надійний засіб саморозвитку та соціалізації особистості студента. Розвитку у ньому багатих творчих потенціалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубравська Д.М. Основи психології / Д.М. Дубравська. – Львів: Світ, 2001.
2. Орлов В.Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія / В.Ф. Орлов. – К.: Наукова думка, 2003.
3. Макаренко А.С. Методика організації виховного процесу: в 7 т. / А.С. Макаренко. – К., 1954. – Т.5.
4. Воспитание увлечением: формирование и деятельность клубных объединений / сост. В.Е. Триедин. – М.: Профиздат, 1987.
5. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: навч. посібник / Т.І. Сущенко. – К.: ІСДО, 1996.

В.Б. ТЮСКА. РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА СТУДЕНТОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ КЛУБАХ

Резюме. В статье исследовали проблему развития творческого потенциала студентов в процессе клубной деятельности. Раскрыто потребность студентов к профессиональному творческому самосовершенству. Предложено деятельность в клубах профессионального и интеллектуально-творческого направления, как одно из средств, что помогает будущему специалисту.

Ключевые слова: потребность студентов, творческий потенциал, клуб, внеаудиторная работа.

V.B. TYUSKA. DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE POTENTIAL PROFESSIONAL AND INTELLECTUAL CLUBS

The summary. The article deals with the problem of the students' creative potential development in the process of club activity. The students' need of professional creative self-perfection is revealed. The activity of the professional and intellectually creative profile is suggested in the clubs as one of the means to promote the future specialist formation.

Key words: students' needs, creative potential, club, out-of-class activity.

Одержано редакцією 27.02.2015 р.

УДК: 37: 62 (091) «18»

І.В. ФЕДОСОВА

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

Резюме. У статті проаналізовано, що західноєвропейські вищі технічні навчальні заклади спочатку не мали характеру політехнічних і навіть не називалися політехнічними школами: вони зазвичай виникали у вигляді простих ремісничих шкіл, які мали нескладний і обмежений курс навчання. З'ясовано, що поступово викладання в них удосконалювалося, поглиблювалося й розширювалося за обсягом. Виявлено, що в подальшому відбувається поділ політехнічних шкіл на більшу чи меншу кількість спеціальних відділень та розгалуження кожного з цих відділень на декілька окремих курсів.

Ключові слова: зарубіжний досвід, вищі інженерно-технічні навчальні заклади, політехнічні школи.